

El dur camí de l'escola valenciana

Nosaltres publicàvem un butlletí que es deia *Escola* des de la secció pedagògica de Lo Rat Penat, que havíem fundat l'any 1964. Allí parlàvem de la necessitat d'escolaritzar els xiquets en la seua llengua i d'introduir tècniques noves en la pedagogia, com l'ús de la impremta, etc. Va ser aleshores que vam entrar en contacte amb Enric Soler i Godes, que treballava a la secció filològica i que molt abans ja havia fet coses paregudes. Descobríem que hi havia uns antecedents que coneixíem molt poc". Ferran Zurriaga, mestre amb vocació de mestre i nom inevitable en la història, recent i desconeguda, de l'escola valenciana, parlava així de la trobada entre els grups d'ensenyants que al voltant dels anys seixanta volien, però no podien, canviar l'escola franquista per una altra de més pedagògica i, alhora, valenciana, i els que havien intentat el mateix abans de la Guerra Civil.

La pròxima setmana se celebrarà el primer Congrés de l'Escola Valenciana. Un punt de reflexió per a un moviment amb una història desconeguda.

Eren dues generacions amb unes inquietuds compartides que s'haurien succeït en un context "normal" i que es van veure obligades a trobar-se, gairebé com a estranyes, molts anys després. De les seues iniciatives sorgiria un moviment que la setmana pròxima es plasmarà en el primer Congrés de l'Escola Valenciana. De tímides classes de llengua en l'horari d'esbarjo, amb més voluntat que preparació, i butlletins impresos amb la popular multicopista *filipina*, a 40.000 xiquets escolaritzats en línies d'ensenyament totalment en català. Però el procés de valencianització de l'escola no va ser, i encara no ho és, un camí de roses, i els mestres han hagut de suportar durant molt de temps les pressions de grups polítics i socials feroçment antivalencians.

Soler i Godes, Carles Salvador, els pioners. El 1932, l'any que es van signar les Nor-

mes de Castelló, que per fi donarien una normativa a tots els joves valencians que aspiraven a escriure en català i no sabien ben bé com fer-ho, Carles Salvador i Enric Soler i Godes es dirigiren a Barcelona per participar en una escola d'estiu. Carles Salvador era mestre a Benassal i havia publicat ja diversos textos on parlava de la necessitat d'incorporar la llengua dels xiquets a l'escola; Soler i Godes havia acabat feia ben poc els seus estudis de magisteri a Barcelona i havia trobat, en tornar al seu Castelló natal, un panorama educatiu més aviat desolador. L'escola d'estiu era un lloc d'encontre per a tots aquells ensenyants preocupats per aplicar noves tècniques pedagògiques i renovar l'exigua formació rebuda a l'Escola Normal de Magisteri. Entre els tallers, n'hi havia dos que prompte van seduir els valencians: l'aplicació de la impremta a l'escola i l'ensenyament del català.

Eren dos pilars bàsics de les tècniques del pedagog provençal Celestin Freinet, qui insistia a fer participatius els xiquets i a adequar l'ensenyament al medi natural que els envoltava des dels punts de vista geogràfic, cultural i, sobretot, lingüístic. Fruit d'aquella trobada van ser els quaderns *Sembra*, publicats per Soler i Godes i els seus alumnes, a l'escola de Sant Joan de Moró (el Maestrat), on alguns xiquets escrivien espontàniament, i sense cap impediment del mestre, en català. No estava sol, també Antoni Porcar potenciava la creació d'una revista escolar anomenada *Iberia* a l'escola de Canet lo Roig. Eren temps d'efervescència política, amb el debat del futur estatut d'autonomia per al País Valencià com a centre. Mestres i figures de la cultura s'adonaren prompte que la reivindicació de l'escola valenciana havia de ser un element clau del futur estatut, i així, el 1934, sota la iniciativa de Carles Salvador, Robert Moróder, Enric Navarro i Pasqual Ansis,

Carles Salvador (dalt) i Enric Soler i Godes. Són els pioners de l'escola valenciana.

es va formar l'"Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana". L'associació, on ràpidament s'implicà també Soler i Godes, va començar a organitzar colònies d'estiu, classes de llengua i edicions de llibres, però també va mostrar el seu suport a aquells mestres que, com Gaietà Huguet, havien rebut multes pel fet d'ensenyar el català. El 1936 s'establia definitivament la càtedra de Llengua Valenciana a la Universitat de València i s'inaugurava a la capital una escola en català on es matriculaven 139 xiquets. S'havia fet el pas d'ensenyar la llengua a ensenyar en ella i el camí per a l'escola valenciana semblava obert. Però va venir la guerra i poc després les noves autoritats s'encarregaren que ningú recordara tot allò.

Recomençar des de zero. La repressió franquista contra la utilització pública del català va ser especialment contundent a l'escola, on inspectors i mestres addictes al règim lluitaven per eradicar cap rastre de "l'altra llengua". De tota la crema, només es va salvar Lo Rat Penat, que, gràcies al caràcter conservador d'alguns dels seus dirigents i la poca empenta reivindicativa que l'associació havia demostrat fins a aquell moment, no va ser considerada perillosa per al nou règim. Sota el seu aixopluc, Carles Salvador va organitzar, des del 1950, els "Cursos de llengua valenciana", orals i per correspondència, que tenien en la *Gramàtica* que ell mateix havia escrit una eina de primera mà. Eren l'únic referent per als mestres, que, inevitablement i malgrat la intensa vigilància ideològica de l'aparell franquista, tornaven a preguntar-se per què no podien ensenyar als xiquets en la llengua que parlaven.

Un congrés per al futur

“En definitiva, considerem arribat el moment d'avaluar l'organització i la pràctica de les nostres escoles”. Aquesta frase, extreta del programa del primer Congrés de l'Escola Valenciana, sintetitza la intenció d'aquest fòrum. Tres dies, 4, 5 i 6 de desembre, i un lloc, l'aulari d'Informàtica de la Universitat Politècnica de València, per passar revista a totes les iniciatives que han possibilitat l'existència de l'escola valenciana, comparar procediments i compartir experiències. En definitiva, per analitzar en profunditat l'estat d'una qüestió bàsica per al futur del català al País Valencià.

El congrés tindrà quatre àrees estructuradores: l'àrea de política lingüística i ensenyament, la d'àmbit social, una altra dedicada a les comunicacions puntuals i, finalment, una que servirà per valorar els deu anys de la Llei d'Us i Ensenyament del Valencià.

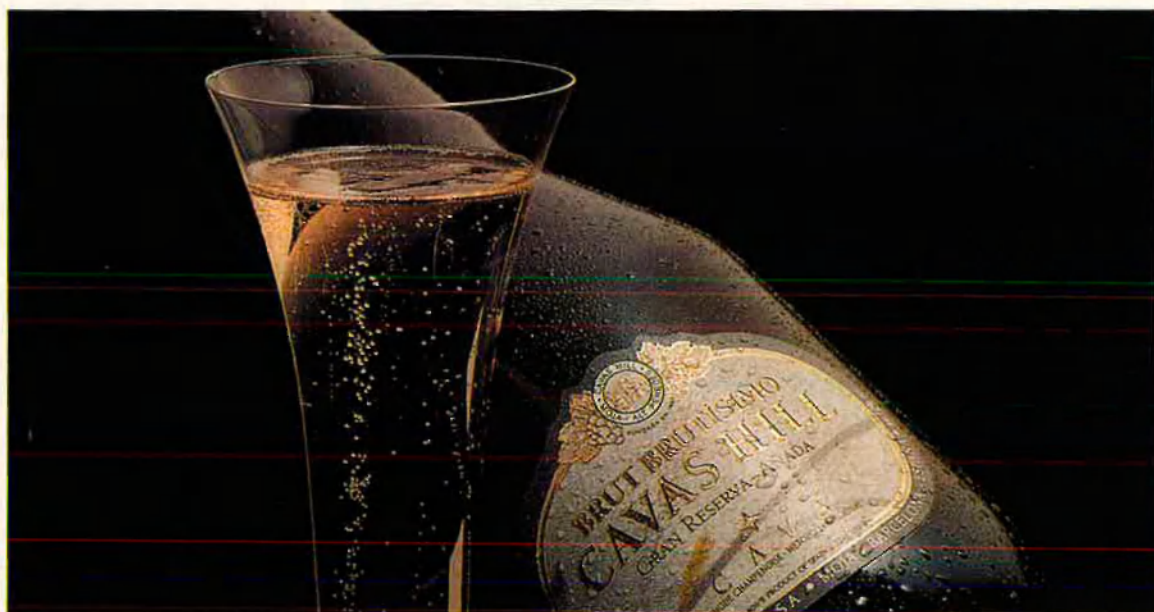
La trobada servirà també per retre homenatge a Enric Soler i Godes i a Carles Salvador, per actualitzar els últims coneixements de la psicolingüística i per conèixer les experiències d'altres països en matèria d'educació bilingüe, tema sobre el qual parlarà, entre altres, el professor canadenc Jim Cummins. Taules rodones, ponències, festes, homenatges; en definitiva, un brou de cultiu perfecte per provocar iniciatives i donar resposta als reptes d'un projecte crucial. **J.S.**

D'aquesta manera, el 1964, naixia dins de Lo Rat Penat una secció pedagògica formada per Ferran Zurriaga, Carme Miquel, Adela Costa, Pilar Calatayud, Vicent Moliner, Enric Alco-rissa, Teresa Pitxer, Pilar Vela i Presentació Sàez. Tots tindrien després molt a veure amb iniciatives a favor de l'escola valenciana que encara perduren. El 1967, la secció pedagògica organitza el “Primer estatge sobre llengua i cultura”; el lloc triat: Sant Pau d'Albocàsser, el mateix on l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana havia desenvolupat alguna de les seues colònies d'estiu: la cadena trenca-da tornava a enllaçar-se. En aquella reunió, els mestres valencians, que havien obtingut l'auto-rització per a fer la reunió mitjançant el bisbat de Tortosa, pogueren intercanviar impressions amb educadors de les *ikastoles* basques i mem-bres del grup pedagògic Rosa Sensat, del Prin-cipat. “Des d'aquells moments ja es veia que la situació al País Valencià era diferent i més complicada –comenta Ferran Zurriaga– perquè nosaltres no teníem ni el suport d'una burgesia ni el de l'església del país, com passava a Cata-lunya i al País Basc.” Amb consignes clares de presentar-se en públic com una reunió de cris-tians de base en cas de ser visitats per alguna autoritat, la reunió marcaria el futur dels movi-ments pedagògics valencians.

CAVAS HILL

BRUTÍSSIMO DE CAVAS HILL

Quant de temps a la fosca. Estaves sol. però serè i confiat.
Del silenci has despertat.

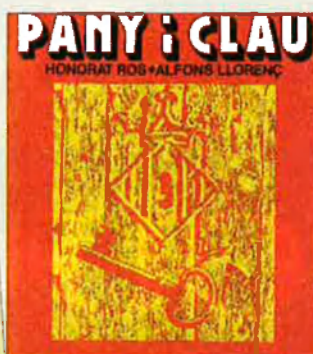
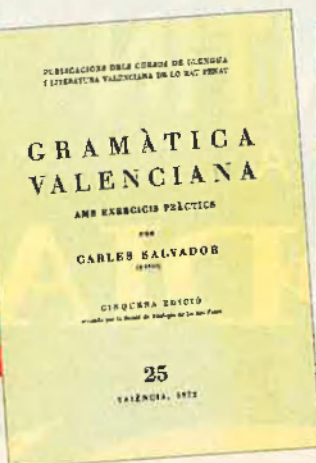

Aque-

lla reunió va servir perquè els

mestres amb inquietuds conegueren millor les teories de Freinet i les assumiren totalment. Encara per aquelles dates, la raó bàsica per reivindicar l'ensenyament en català era que el xiquet, segons totes les normes pedagògiques del moment, havia d'aprendre en la seua llengua. Juntament amb el treball teòric, els mestres intentaven camuflar dins la rígida estructura de l'escola franquista activitats diverses per fomentar l'ús i l'aprenentatge del català. Els recursos eren abundants, però responien bàsicament a la bona voluntat i la imaginació dels ensenyants: tallers de contes, elaboració de revistes, curssets en hores extres... tot era vàlid per fer veure als xiquets que el català també servia a l'escola. "El fet que Freinet partira de textos que els mateixos xiquets havien escrit ens ajudava molt perquè no teníem més eines de treball", apunta Ferran Zurriaga.

I, fruit d'aquesta eferescència, el 1968 s'inaugurà al Vedat de Torrent l'escola privada Tramuntana, que, per primera volta, acollia 24 xiquets que donarien les classes íntegrament en català. Adela Costa i Enric Alcorissa eren els promotors d'una iniciativa que resultaria difícil de dur endavant i, a la vegada, polèmica. No obstant això, Tramuntana continua funcionant encara avui sota el nom de La Masia i acull 320 xiquets en tots els nivells de l'EGB. "Els plantejaments bàsics —comenten els seus responsables— no han canviat. Tenim molt clar el caràcter nacional de l'escola i que volem formar persones crítiques amb valors universals com la solidaritat o la pau, però hem perdut una part d'aquella despreocupació pel material del currículum tradicional i una certa obsessió, típica d'aquells anys, per crear alumnes militants." A més dels problemes oficials —l'escola trigaria molts anys a ser reconeguda oficialment i els xiquets s'havien d'examinar en algun centre oficial— el centre reproduiria al seu interior les tensions polítiques que enfrontaven i dividien les forces progressistes, interessades a controlar aquella experiència pionera. Però, malgrat els problemes i els desafiaments constants dels responsables, que feien classe el pri-

'Llibre d'anar anant',

'Gramàtica Valenciana de Carles Salvador', 'Pany i clau' i 'Veles i vents', els primers llibres per a un projecte encara per consolidar. Els mateixos mestres havien de ser autors dels textos per a xiquets.

L'escola és el primer pas d'una educació global. L'aula prestigia i dinamitza la llengua.

VICENT A. JIMÉNEZ

mer d'octubre, festa del "Caudillo", l'experiència va continuar endavant i possibilità que, cinc anys més tard, es creara la Nostra Escola Comarcal, de Picassent, el segon centre que feia classes en català al País Valencià.

Ja havien arribat els anys 70. La psicolingüística era un ciència de moda i en plena evolució. Els mestres valencians començaren a replantejar-se el perquè de les seues reivindicacions. Contra les idees imperants durant els anys 60 que apuntaven al bilingüisme com un fenomen dolent, aquest comença a ser valorat positivament pel que fa al seu potencial pedagògic. Calia, doncs, reivindicar l'ensenyament en català perquè era la llengua del país i, a més, aclarir que el seu coneixement i ús era útil i beneficiós per al desenvolupament dels xiquets que no el tenien com a llengua materna: parlaven, sense esmentar-ho, de la "immersió" lingüística. Maria Conca, que per aquells anys feia classe en una escola de monges i aprofitava l'horari dels "tallers" per fer contes en català, recorda: "La situació havia canviat i jo, per exemple, no tenia més d'una o dues alumnes catalanoparlants per aula, però tenia clar que si el català entrava a la classe i es

prestigiava socialment, el seu efecte seria molt útil en el desenvolupament dels estudiants."

Els canvis en el bagatge teòric obligaren també a canviar el marc d'actuació. La secció pedagògica de Lo Rat Penat va anar reduint les seues activitats i molts dels seus membres van ser els creadors de l'"Associació per a la Correspondència i la Impremta a l'Escola", autoritzada l'any 1974, que seria, al seu torn, l'embrí

NOVES
AVENTURES

TINTÍN A NOU DIARI

495 PTES.
conjuntament
pel·lícula + NOU DIARI

NOU DIARI ofereix la possibilitat de seguir cada setmana les aventures de Tintín en vídeo. Cada dissabte, i independentment del preu del diari, pot adquirir, per només 395 pessetes, una pel·lícula de gairebé una hora de durada del personatge universal creat per Hergé.

Si només vol comprar el NOU DIARI, pot adquirir-lo al preu habitual de 100 ptes. El vídeo no pot adquirir-se sense el seu exemplar de NOU DIARI

Altres 7 pel·lícules de 50 minuts d'una col·lecció única

L'ORELLA
ESCAPÇADA

STOC
DE COC

EL CEPTRE
D'OTTOKAR

TINTÍN
AL TIBET

AL PAÍS
DE L'OR NEGRE

LES JOIES DE LA
CASTAFIORE

VOL 714
A SIDNEY

del Moviment Cooperatiu d'Escola Popular, que encara continua viu. La dècada dels setanta veuria nàixer noves iniciatives que servirien per refermar la reivindicació d'una escola valenciana. Dues sigles hi destaquen: SEI i ICE. Les primeres són del Secretariat d'Ensenyament de l'Idioma, que serveix per impulsar cursos de català pertot el País Valencià i buscar la col·laboració de les institucions "viables", com la Universitat o la Caixa d'Estalvis per a la seua organització i manteniment. Les segones són de l'Institut de Ciències de l'Educació, dependent de la Universitat de València, que s'encarregaria d'ensenyar el català a milers de mestres.

Amb voluntat fèrria i molta imaginació, els diferents grups de professors anaven reforçant una xarxa que ja era difícil d'aturar. Es publiquen els primers llibres infantils que cobrien, a poc a poc, un dels gran buits en el procés d'ensenyament que s'havia de nodrir de materials fets pels mateixos alumnes o llibres editats al Principat. Joan Fuster publica *Un món per a infants*, Carme Miquel, *Un estiu a la Marina Alta* i Això diu que era, Ferran Zurriaga, *Veles i vents*, i Tere Pitxer i Alfred Ramos, *El llibre de Pau*. En són encara pocs, però tenen una bona acollida que encoratja els seus autors. Paral·lelament, la Societat Coral el Micalet organitza el concurs de redacció per a xiquets Joanot Martorell. "Ara —comenta Carme Miquel— pot semblar una cosa de poca importància, però participaven moltes escoles on el mestre tenia una excusa perfecta per fer als xiquets escriure en valencià i, naturalment, ensenyar-los la llengua." L'acte de lliurament del premi omplia els locals de la societat amb xiquets de totes les comarques que havien descobert la importància de la seua llengua. Concursos, actuacions de grups de teatre infantil i de titelles,

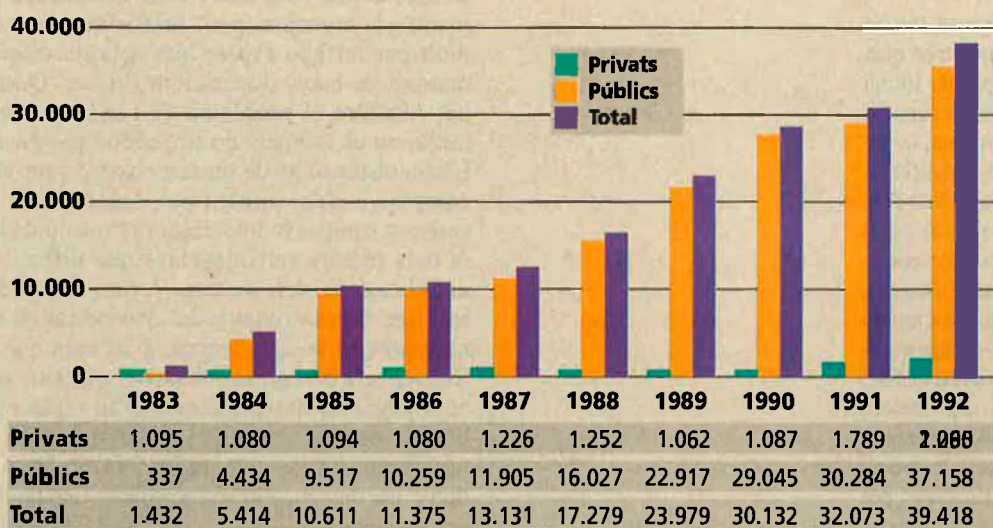
Carme Miquel, presidenta de la CAPPEPV. Malgrat haver començat el seu treball fa més de vint anys encara ha de continuar lluitant per l'escola valenciana.

festivals de primavera, colònies d'estiu..., mil i una petites activitats que van consolidant una xarxa que va arribar a tot el país. I enmig d'aquesta expansió, el canvi.

Transició i resistència. Quan Franco mor, al País Valencià hi ha milers de mestres preparats per fer que l'escola pública valenciana siga una realitat. Mentre les alternatives polítiques nacionalistes no troben una eixida unitària i mínimament viable, els ensenyants s'organitzen i uneixen esforços. És el moment del naixement de les escoles d'estiu. La primera, el 1976, realitzada de manera clandestina a Dénia, després que fóra denegat el permís oficial, i la segona, ja oficial, realitzada a València l'any següent i amb una important participació del Col·legi de Doctors i Llicenciats, que prendria una postura molt activa en el suport dels moviments de renovació pedagògica.

Són temps d'intensa politització que veuen com naix, el 1978, una nova cooperativa escolar en català, La Gavina. "Aquella experiència —comenta l'editora Rosa Serrano, una de les promotores, que en aquells moments venia de Barcelona, on havia tingut contactes amb el grup de Rosa Sensat— tenia moltes possibilitats d'anar endavant. Començarem amb 40 alumnes d'un a vuit anys en un xalet de l'Eliana, al carrer de la Pinadeta del Cel, que per mi era un nom premonitori. Els pares sabien on duïen els seus fills i s'hi implicaven molt. No era el mateix model d'una esco-

Ensenyament en català. Alumnes EGB

VICENT A. JIMÉNEZ

la privada perquè la relació entre alumnes, pares i professors era més estreta.”

Els mestres de l'ensenyament públic, però, no podien confiar en aquest compromís dels pares, i havien de patir en primera línia les conseqüències de la batalla de València promoguda per sectors ultraconservadors que no toleraven que el català es convertira en una llengua acadèmica. Encara que durant l'etapa pre-autonòmica, el conseller de Cultura Barceló, d'UCD, va potenciar el Decret de Bilingüisme i el Pla Experimental d'Ensenyament de la Llengua, que va afectar 200 escoles, el partit d'Adolfo Suárez havia de mostrar clarament les seues implicacions en la violència blavera i secessionista quan Amparo Cabanes va substituir Barceló i va anunciar que el “valencià” que havia d'ensenyar-se a les escoles era el de l'Acadèmia de Cultura Valenciana, un ens fantasmagòric que legitimava les aberracions lingüístiques dels grups antivalencians disfressats d'anticatalanistes.

Es en aquells moments de màxima tensió quan els ensenyants valencians demostren que, a falta d'una alternativa política capaç de frenar aquella guerra, els treballadors de l'educació no estaven disposats a cedir; tancaments, negatives públiques a acceptar l'ordre, manifestacions... La resistència va ser eficaç, però l'estigma d'aquella confrontació havia calat en la societat valenciana i encara continua present.

La Llei d'Ús encara la voluntarietat i l'esforç. L'any 1983, de la mà del conseller socialista Cebrià Ciscar, amb un estatut de circumstàncies com a mar de fons, es va aprovar la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià. La reacció dels mestres va ser contrària, però l'experiència nefasta de la Cabanes havia afeblit els moviments reivindicatius d'aquells que lluitaven per una escola valenciana. Tot i no ser el que de-

Les línies en valencià s'escampen per tota la geografia del País. No obstant, encara arriben a un percentatge molt curt de la població infantil.

manaven (la llei no feia cap referència a la unitat del català i donava moltes possibilitats a les exempcions en l'assignatura de “valencià”), la LUEV era un pas important que es podia aprofitar. Molts mestres implicats en els moviments d'escola valenciana entren en l'administració atrets per la possibilitat de treballar des de dins i seduïts, també, per l'encant pactista de Ciscar.

A poc a poc van sorgint per tot el país escoles públiques amb “línies en valencià” que seguïen els passos de l'escola d'Almoines, que ja feia l'ensenyament en català des de l'any 1980. Però les primeres experiències, tot i ser satisfactòries, posaren en evidència que l'època de la reivindicació i el treball no s'havia acabat. El català continuava sent una excepció i per tenir dret a rebre l'ensenyament en la llengua del país s'havia de reclamar a l'administració, ajuntar un nombre suficient de pares interessats i fer tot un seguit de tràmits que els que volien les classes en castellà no havien de fer. La situació actual és aquesta. Però més de trenta anys de treball constant es noten, i el dinamisme amb què mestres i pares han obligat l'administració a valencianitzar l'escola és més que evident. En deu anys s'ha passat d'alguns centenars d'alumnes a més de 40.000 (en EGB) que representen el 8,6% del total del País Valencià. Les dificultats han exigut, una vegada més, que mestres i pares s'organitzen en coordinadores, onze al total del país, per ajudar-se a demanar i fer els tràmits corresponents per obtenir més línies en català. Trobades i festes de l'escola valenciana donen vida a aquestes agrupacions, que l'any 1991 s'uniren en la Federació Escola Valenciana, que ara organitza el seu primer congrés.

Carme Miquel és ara presidenta de la Coordinadora d'Alumnes, Pares i Professors per l'Ensenyament Públic en Valencià (CAPPEPV), una de les organitzacions integrants de la federació. Després de passar revista a la trajectòria, sempre conflictiva, de l'escola valenciana, es manifesta contenta, però insatisfeta: “queda molt per fer i jo espere que aquest congrés marque les bases d'actuacions futures. Queda per resoldre el problema de l'ensenyament mitjà, on el valencià no té gairebé presència. L'administració ha de ser responsable i fer una campanya d'aclariment per contrarestar la constant campanya intoxicadora i manipuladora dels sectors antivalencians que dificulten molt l'actuació dels mestres. A més, ha quedat més que clara la voluntat dels valencians de tenir escola en la seua llengua, ja és hora que la Conselleria prenga la iniciativa que fins ara hem hagut de dur nosaltres...” El repte està llançat, però el temps passa i cada vegada el moviment de l'escola valenciana està més lluny, per davant, de l'administració que hauria de promoure'l.

Jordi Sebastià